

Maatschappelijk perspectief op de 14-dagengrens bij embryo-onderzoek

Auteurs

Simone Harmsen, Lotte van Dijk, Noa Fuks, Rosanne Edelenbosch

In mei 2025 zette het Rathenau Instituut een enquête uit om in kaart te brengen wat Nederlanders vinden van onderzoek met menselijke embryo's. Deze ging o.a. in op het verleggen van de grens voor onderzoek met embryo's van 14 naar 28 dagen. Omdat dit onderwerp op de politieke agenda staat¹, deelt het Rathenau Instituut alvast een aantal resultaten. Nederlanders zijn sterk verdeeld over het verleggen van de 14-dagengrens naar 28 dagen. Dit vraagt om zorgvuldige politieke afweging.

Om de 14-dagengrens in de Embryowet te verleggen naar 28 dagen, is meer kennis nodig over het maatschappelijk perspectief op onderzoek met menselijke embryo's, zo constateerde het Rathenau Instituut begin 2024.² De enquête die het Rathenau Instituut in mei 2025 hierover uitzette werd ingevuld door 758 mensen: een representatieve steekproef. De enquête is opgebouwd uit 44 vragen en bevat relevante informatie om deelnemers stapsgewijs te vragen naar hun perspectief. Deze notitie gaat in op de drie vragen in deze enquête die direct relateren aan de 14-dagengrens.³

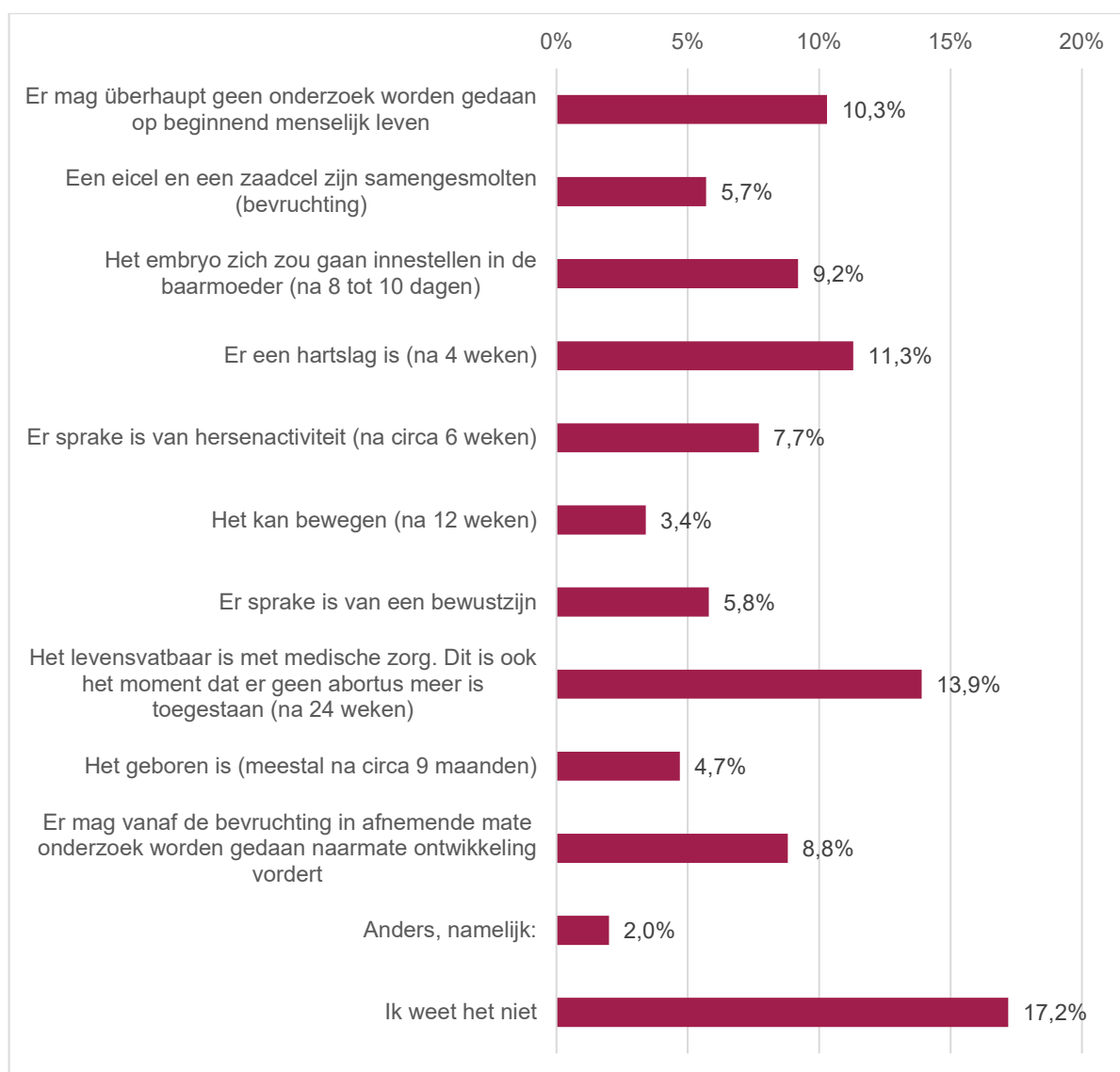
Na de zomer van 2025 volgt de rapportage over het gehele enquête-onderzoek. De resultaten worden geduid aan de hand van de verschillende dialogen die het Rathenau Instituut de afgelopen jaren hield over embryo-onderzoek en gerelateerde technologieën.

-
- 1 Het kabinet is gevraagd om een reactie op het advies van de Gezondheidsraad om de 14-dagengrens naar 28 dagen te verlengen, zie <http://gezondheidsraad.nl/actueel/nieuws/2023/10/31/onderzoeksgrens-in-embryowet-naar-28-dagen>
 - 2 <https://www.rathenau.nl/sites/default/files/2024-04/Rathennau%20Instituut%20I%20Het%20verleggen%20van%20de%2014-dagen%20grens%20I%20Inbreng%20bij%20Technische%20briefing%20Gezondheidsraad.pdf>
 - 3 Eerder kwantitatief onderzoek werd gedaan in 2008 en 2019. Hierbij werd in 2019 één vraag over de ontwikkelgrens van embryo's bij onderzoek opgenomen ('Vindt u dat deze grens van 14 dagen zou moeten worden opgerekt (met een maximum van 28 dagen) voor medisch-wetenschappelijk onderzoek?').

Tot welke ontwikkelfase mag onderzoek plaatsvinden?

Al vrij snel in de enquête vroegen we deelnemers tot welke fase in de menselijke ontwikkeling ze onderzoek zouden toestaan. Deze vraag volgde op een aantal vragen gericht op kennis over onderzoek met embryo's, en over het perspectief op het begin van menselijk leven. Respondenten hebben dan nog geen informatie gekregen over het huidige embryo-onderzoek of de wetgeving hierover.

Vraag 13. Tot welk moment in de menselijke ontwikkeling zou er volgens u onderzoek gedaan mogen worden? Tot het moment dat:

De antwoorden zijn zeer verdeeld. Ruim 17% geeft aan niet te weten tot wanneer zij onderzoek zouden toestaan. In totaal 16% geeft aan onderzoek überhaupt niet toe te staan, of alleen tot de bevruchting. Ook valt op dat een behoorlijk percentage onderzoek zou toestaan na 14 dagen: 41%.⁴

Voor het interpreteren van deze antwoorden is het belangrijk mee te nemen dat respondenten dit vooral vanuit eerste intuïtie zullen doen. Uit dialogen die het Rathenau Instituut deed over embryo-onderzoek en daaraan gerelateerde technologieën, weten we bijvoorbeeld dat veel mensen niet direct beseffen dat onderzoek naar de eerste stadia van de menselijke ontwikkeling betekent dat het embryo in kwestie niet zal uitgroeien tot mens, maar wordt vernietigd.⁵

De 14-dagengrens

Later in de enquête stellen we twee vragen specifiek over het verleggen van de 14-dagengrens voor onderzoek. Deelnemers hebben dan informatie gehad over het gebruik van zogenaamde rest-embryo's (embryo's die overblijven na een ivf-behandeling en voor onderzoek worden gedoneerd) en het speciaal tot stand brengen van embryo's voor wetenschappelijk onderzoek. Ook zijn de huidige wettelijke kaders voor embryo-onderzoek uitgelegd.

De eerste vraag gaat over wat voor gevoel het verleggen van de 14-dagengrens bij deelnemers oproept. De tweede vraag gaat over of de 14-dagengrens moet worden verlegd naar 28 dagen, en waarom. Hierbij wordt mensen gevraagd uit vijf antwoordopties te kiezen: een 'ja' of 'nee', en daarbij een hoofdreden voor dit antwoord. Deze vijf argumenten zijn gebaseerd op overwegingen die tijdens dialogen over embryo-onderzoek hoofdzakelijk genoemd worden. Het is niet uit te sluiten dat mensen andere redenen hebben om vóór of tegen het verleggen van de 14-dagengrens te zijn. Wel geeft het een indicatie van hoe mensen deze veel voorkomende argumenten beoordelen.

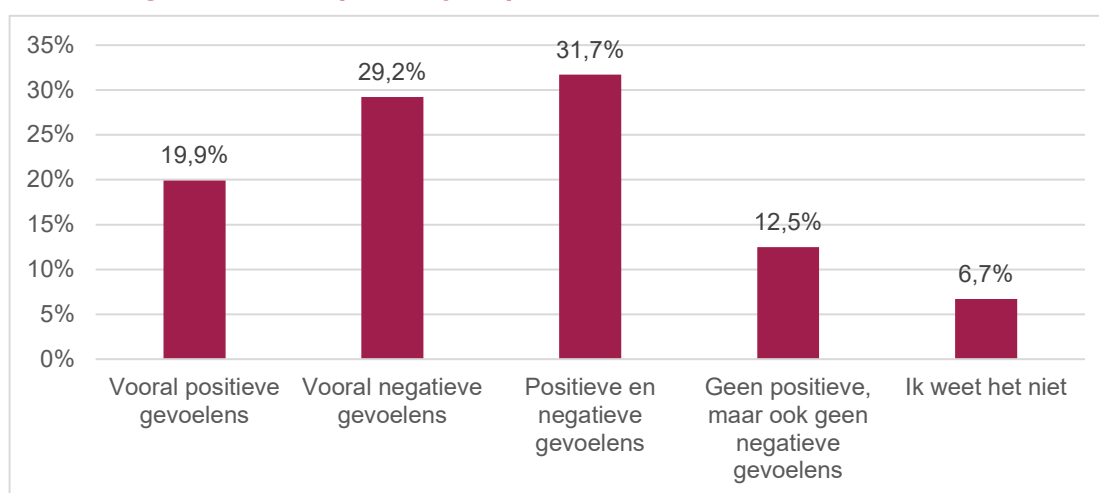
4 Alle antwoordopties waarbij een tijdsindicatie boven de twee weken is gegeven, bij elkaar opgeteld.

5 Bijvoorbeeld bij dialogen over embryomodellen. Zie bijvoorbeeld <https://www.rathenau.nl/nl/gezondheid/nederlanders-genuanceerd-over-eicellen-en-zaadcellen-uit-het-lab> en <https://www.rathenau.nl/nl/gezondheid/nederlanders-spreken-zich-uit-over-embryo-onderzoek>

Vraag 33.

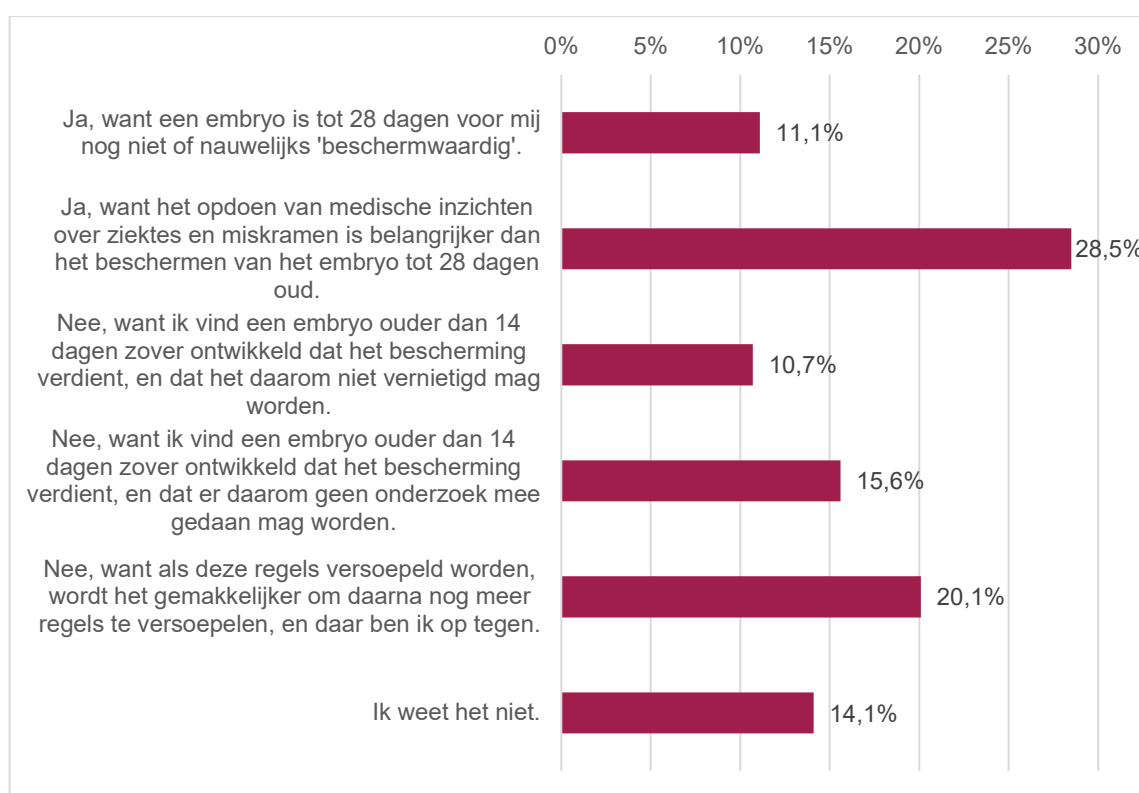
Op dit moment mag een embryo in een laboratorium niet langer ontwikkelen dan 14 dagen. Daarna zijn onderzoekers wettelijk verplicht het embryo te vernietigen. Deze grens is zo bepaald om verschillende redenen: vanaf 14 dagen beginnen de voorlopers van zenuwcellen te ontwikkelen; vanaf 14 dagen kan er geen ééneiige tweeling meer ontstaan, en is er sprake van een individueel embryo. Toen deze wet in 2002 werd gemaakt, konden embryo's in een lab nog niet zo lang ontwikkelen. Door verbeterde technieken zou dat nu wel kunnen. Sommige wetenschappers willen graag onderzoek doen naar de ontwikkeling na 14 dagen. Bijvoorbeeld om te leren hoe aangeboren ziekten in die dagen ontstaan, of waarom een zwangerschap soms misgaat. Sommige wetenschappers vinden daarom dat de grens voor medisch wetenschappelijk onderzoek met embryo's verlegd moet worden naar 28 dagen.

Wat voor gevoelens roept dit bij u op?

Vraag 34. *Als de grens wordt verlegd, mogen onderzoekers embryo's dus tot 28 dagen onderzoeken. Nederland zou dan wereldwijd het eerste land zijn waarin een embryo langer dan 14 dagen in een laboratorium mag ontwikkelen. Dat mag dan alleen als: er geen andere manier is om deze kennis te krijgen, én onderzoek zorgvuldig gebeurt. Over het opschuiven van de grens wordt verschillend gedacht. Sommige mensen vinden het belangrijk omdat dit voor nieuwe medische kennis kan zorgen. Anderen willen dat de 14-dagengrens gehandhaafd blijft.*

Vindt u dat deze grens zou moeten worden verlegd naar maximaal 28 dagen? Kies het antwoord dat het beste bij u past.

Ook over het verleggen van de 14-dagengrens zijn mensen zeer verdeeld. Op de vraag of men vindt dat de 14-dagengrens moet worden verlegd naar 28 dagen, antwoordt 46,4% antwoordt 'nee', 39,6% antwoordt 'ja,' en 14,1% geeft aan het niet te weten.

Opvallend is dat deze vraag in 2019 op eenzelfde wijze werd beantwoord. In 2019 antwoordde 45,9% 'nee' op de vraag of de 14-dagengrens verlengd moet worden, 34,3% antwoordde toen 'ja'. Dit ondanks dat deze vraag nu drie antwoordopties met 'nee' bevatte in plaats van twee in 2019. De groep die aangaf het niet te weten was in 2019 20%, ten opzichte van 14,1% nu. Deze verandering is wellicht te verklaren doordat in 2025 meer informatie is gegeven over het tot stand komen van de huidige grens van 14 dagen.

Tijdens eerdere dialogen noemden deelnemers geregeld dat er ‘een grens’ moet zitten aan hoe ver onderzoek met beginnend menselijk leven gaat. Deze zou niet steeds verlegd moet worden op basis van bijvoorbeeld nieuwe wensen voor onderzoek. Van de mensen die tégen het verleggen van de 14-dagengrens zijn, kiest bijna de helft het antwoord ‘als deze regels versoepeld worden, wordt het gemakkelijker om daarna nog meer regels te versoepelen’.

In de enquête geeft van de mensen die vóór het verruimen van de 14-dagengrens zijn, een kwart als belangrijkste reden dat een embryo tot 28 dagen voor hen weinig beschermwaardig is. Voor de rest van deze groep wegen tot 28 dagen inzichten over ziektes en miskramen zwaarder dan de beschermwaardigheid van het embryo.

De 14-dagengrens staat niet op zichzelf en verdient gedegen dialoog

Deze resultaten geven een beeld van de meningen van Nederlanders over tot wanneer onderzoek met embryo's aanvaardbaar is. Ze laten zien dat Nederlanders niet eensgezind zijn over het toestaan van onderzoek na 14 dagen. Sommigen lijken hier geen problemen mee te hebben. Anderen vinden dat de wetenschappelijke voordelen opwegen tegen de beschermwaardigheid van het embryo. Ruim 46% geeft aan tegen het verruimen van de 14-dagengrens naar 28 dagen te zijn.

Uit dialogen over embryo-onderzoek en daaraan gerelateerde technologieën⁶, weten we dat mensen verschillende facetten en mogelijkheden van embryo-onderzoek meestal niet los van elkaar beoordelen. Mensen geven in dialogen vaak aan dat de huidige wetgeving en grenzen hen vertrouwen geven dat er in Nederland op de juiste manier met embryo's voor onderzoek wordt omgegaan. Wanneer besproken werd dat verschillende aspecten hiervan momenteel ter discussie staan (de definitie van een embryo⁷, het verbod op het speciaal voor onderzoek maken van embryo's⁸, alsook de 14-dagengrens⁹), waren mensen meer dan eens huiverig dat we ‘steeds verder’ gaan en ons op een hellend vlak begeven. Dit roept de vraag op of het veranderen van meerdere facetten van de Embryowet, in relatief korte tijd, gevolgen kan hebben voor het maatschappelijk draagvlak voor ieder van deze veranderingen, en het vertrouwen in de regulering van embryo-onderzoek in het algemeen. Een beslissing over het al dan niet verleggen van de 14-dagengrens zou daarom in de context van andere veranderingen aan de Embryowet moeten worden genomen. Daarbij moet de grote verdeeldheid onder Nederlanders in ogenschouw worden genomen.

6 Zie bijvoorbeeld <https://www.rathenau.nl/nl/gezondheid/nederlanders-genuanceerd-over-eicellen-en-zaadcellen-uit-het-lab> en <https://www.rathenau.nl/nl/gezondheid/nederlanders-spreken-zich-uit-over-embryo-onderzoek>

7 <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?cfg=wetsvoorsteldetails&qry=wetsvoorstel:36677>

8 <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?cfg=wetsvoorsteldetails&qry=wetsvoorstel%3A36416>

9 <https://www.gezondheidsraad.nl/onderwerpen/ethiek-en-recht/alle-adviezen-over-ethiek-en-recht/de-veertiendagengrens-in-de-embryowet>